

Nr 415.

Av herr Nordborg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Rikets västra kust måste enligt vår mening tillmätas stor betydelse ur såväl försvars- som neutralitetsskyddssynpunkt. Denna betydelse hänför sig i första rummet därtill, att för vår folkförsörjning så betydelsefulla näringar som bl. a. sjöfarten och utsjöfisket äro i särskilt hög grad knutna till denna kust, men också till dess vid världspolitiska konflikter i förhållande till andra svenska kuststräckor mera öppna belägenhet. Med hänsyn härtill synas oss vissa i det följande närmare angivna förstärkningsåtgärder beträffande Västkustens försvar erforderliga.

1. Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 225 till årets riksdag — i det följande benämnd försvarspropositionen — kan kustflottans uppgift anses vara "att vid behov ingripa allestädes i de vårt land omgivande vattnen, där ett ingripande är önskvärt och möjligt". Flottans lokalstyrkor hava däremot enbart lokala uppgifter inom och närmast utanför kustfarvattnen, vilket givetvis icke utesluter samverkan med kustflottan. Lokalstyrkornas storlek och effektivitet är helt beroende av kustflottan, enär som regel inga fartyg byggas direkt för lokalstyrkorna, utan erhålla dessa styrkor sina fartyg genom överföring från kustflottan, efter viss tjänstetid i sistnämnda förband. Denna överföring blir i sin tur givetvis beroende på den takt, varmed kustflottan själv erhåller nya fartyg. Att kustflottan äger ett tillräckligt antal lämpliga fartyg, som vederbörligen omsättas, är därför både ett riks- och lokalintresse, vilket naturligen gäller såväl Västkusten som andra kuststräckor.

I försvarspropositionen hänskjutes frågan om ersättningsbyggnaden för kustflottan till särskild utredning. I avvaktan på resultatet av denna utredning föreslås komplettering av vissa lätta fartygsförband till en kostnad av i runt tal 20 miljoner kronor, vilken summa skulle uppdelas på 5 år och alltså utgå med 4 miljoner kronor om året. Detta är alltså det egentliga, årliga ersättningsbyggnadsanslag, varmed försvarspropositionen räknar. Genom att inräkna kostnaderna för modernisering av de nyare pansarskeppen, beräknade till i runt tal 10 miljoner kronor, i de årliga anslagen, stiger emellertid totalsumman för ersättningsbyggnad och modernisering till 30 miljoner kronor och årskvoten under 5 år alltså till 6 miljoner kronor.

Med instämmande i utredningskravet synes det oss dock med hänsyn såväl till det allmänna internationella läget som därtill, att den planerade utredningen näppeligen kan taga längre tid än omkring ett år, vara av betydelse, att de föreslagna ersättningsbyggnads- och moderniseringsarbetena genomföras på 3 år i stället för på 5 år. Härigenom skulle alltså det för nämnda arbeten beräknade anslaget upptagas med 10 miljoner kronor om året under tre nästkommande

budgetår i stället för med 6 miljoner kronor om året i 5 år. En sådan åtgärd motiveras även av det just nu relativt gynnsamma ekonomiska läget. Tid och ekonomiskt utrymme vinnes också för den ökade ersättningsbyggnad, som försvarspropositionen synes förutsätta efter utredningen, och som givetvis är erforderlig för att tillgodose kustflottans och därmed också lokalstyrkornas behov. Beträffande sistnämnda behov må bl.a. hänvisas till ålderskolumnen i försvarspropositionens fartygsförteckning, vilken giver vid handen, att ålderssiffrorna för de i lokalstyrkorna ingående fartygen redan nu äro betänkligt höga.

Den föreslagna fördelningen av anslaget förutsätter ingen ändring i Kungl. Maj:ts förslag om viss överflyttning till budgetåret 1936/37 av det för budgetåret 1937/38 beräknade anslaget.

2. I försvarspropositionen föreslås en väsentligt ökad och förvisso väl motiverad förläggning av fartyg till Göteborg. Denna ökade förläggning innebär i själva verket — särskilt genom tillkomsten av artillerifartyg — att Västkusten, även om passagen genom Sunden spärras, erhåller en någorlunda tillfredsställande sjöstyrka till sitt försvar. I alla händelser innebär tillvaron av denna sjöstyrka, att varken sjöfarten kan hindras eller överhuvud taget företag riktas mot kusten, av vilka smärre fartyg som helst, utan tvingas en eventuell fiende eller en neutralitetsbrytande part att insätta ej obetydliga organiserade sjöstridskrafter, innefattande jämväl större och värdefullare fartyg.

För att Västkusten skall kunna erhålla bästa möjliga nytta av de fartyg, som dit förläggas, kräves emellertid att de äro ändamålsenligt och modernt bemannade och utrustade. Härvidlag torde flera önskemål vara att tillgodose, men anse vi oss särskilt böra framhålla, att de äldre fartyg, som enligt försvarspropositionen avses att förläggas till Göteborg, ännu icke erhållit tillfredsställande luftvärnsbestyckning. Att sådan bestyckning anskaffas är en angelägenhet av stor betydelse ej blott för fartygen själva utan även för de områden, inom vilka de röra sig. Här ifrågavarande fartyg äro visserligen av äldre typ, men kunna på grund av sin rörlighet anses såsom värdefulla i luftvärns hänseende, därest de utrustats med modernt såväl fjärr- som närluftvärn. Genom att förse fartygen med sådant luftvärn vinner man alltså både ett i och för sig nödvändigt skydd för fartygen själva och ökad säkerhet för sjöfarten och fisket samt den plats, dit de äro förlagda.

Marinförvaltningen har framlagt ett förslag till dels modernisering av fjärrluftvärnet (kanoner), dels anskaffning av närluftvärn (kulsprutor) för de äldre fartygen. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 745.000 kronor. Av denna summa äskas i årets statsverksproposition 90.000 kronor. Det synes önskvärt, att nämnda åtgärder vidtagas i raskare takt än det i statsverkspropositionen äskade beloppet torde kunna medgiva. I försvarspropositionen beräknas visserligen ett årsanslag av 730.000 kronor för anskaffning av teknisk materiel, men detta anslag, som skall användas på en mångfald olika områden — bl. a. för de ej minst för Västkusten viktiga hjälpfartygens utrustning — möjliggör icke anskaffning av luftvärnsmateriel för de äldre fartygen med önskvärd snabbhet.

Av marinförvaltningens förutnämnda kostnadssumma på 745.000 kronor belöpa sig 342.000 kronor på de för Västkusten avsedda fartygen. Vi förorda, att denna summa upptages som särskilt anslag och uppdelas på nästkommande tre budgetår med 114.000 kronor om året.

3. Av försvarspropositionen framgår, att personalbehovet för flottan är knappt beräknat, och synes det oss beklagligt, att, då försvarspropositionen inrymt förbättringar för övriga försvarsgrenar, flottan därvidlag kommit i en undantagsställning. Detta gäller särskilt bemanningen av lokalstyrkorna. Beträffande särskilt förhållandena i Göteborg ökas genom den vidgade fartygsförläggningen i betydande grad omfattningen av den verksamhet, som erfordras för underhåll och tillsyn av till Nya Varvet förlagda förråd, verkstadsdriften m. m. Redan nu kan den personal, som tjänstgör därstädes, icke i önskvärd utsträckning beviljas den ledighet ens vid helger, som brukar komma övriga medborgare till del. En ökning av personalen vid Göteborgs örlogsdepå är därför erforderlig utöver den i försvarspropositionen beräknade. Denna ökning, som ej kan erhållas utan en ökning av flottans personalstater, synes oss böra omfatta minst 2 kaptener, 2 underofficerare eller flaggkorpraler samt 10 korpraler och 8 meniga. Den härav föranledda årliga merkostnaden kan beräknas till 60.000 kronor.

4. I försvarspropositionen omnämnes, att de för Göteborg och Västkusten avsedda större fartygen — alltså 2 äldre pansarskepp och pansarkryssaren Fylgia — ej kunna dit förläggas, förrän uppmuddring av Nya Varvets hamnbassäng verkställt. Denna uppmuddring, som under alla förhållanden måste ske förr eller senare, synes oss snarast böra komma till utförande, varför det härför i försvarspropositionen beräknade anslaget, 60.000 kronor, bör beviljas redan för budgetåret 1936/37.

5. För anskaffning av minmateriel har marinförvaltningen beräknat en summa av 3.540.000 kronor. Att med det förutnämnda anslaget på 730.000 kronor till anskaffning av teknisk materiel kunna med erforderlig snabbhet täcka bl. a. behovet av minor torde icke vara möjligt. Med hänsyn till betydelsen av minförsvaret på Västkusten och med utgångspunkt från att omkring en fjärdedel av den av marinförvaltningen beräknade anskaffningssumman kräves för uppläggande av för Västkusten erforderliga minförråd, synes oss en summa av 900.000 kronor böra särskilt beräknas för nämnda ändamål. Denna summa torde böra uppdelas på nästkommande tre budgetår med 300.000 kronor om året.

6. Enligt försvarspropositionen förläggas de förutvarande norska valfångstfartygen Starkodder och Styrbjörn i s. k. minsvepardepå till Göteborg. Då tre fartyg erfordras för att kunna erhålla tillräcklig bredd på den svepta rännan, synes ytterligare minst ett dylikt fartyg böra inköpas och förläggas till Göteborg. Kostnaden härför beräknas till 60.000 kr.

7. Det ligger i sakens natur, att stor försiktighet måste iakttagas med anläggande av permanenta och oflyttbara befästningsanordningar, enär erfarenheten visat att utvecklingen snart nog kan göra dylika anordningar mer eller

mindre värdelösa. För sjöförsvarets vidkommande äro emellertid vissa kustartilleribatterier med tillhörande minfält ofrånkomliga såsom skydd för baser, viktiga inlopp och platser m. m., varvid man givetvis utgår från, att så snart operationerna överhuvud taget beröra ett visst kustområde, komma vissa punkter under alla omständigheter att kräva kustartilleriförsvaret, varför åtgärder härför måste vidtagas redan i fredstid.

Den nu pågående utflyttningen av bestyckningen i Vaxholms fästning till s. k. havsbandsbatterier synes därför vara en ändamålsenlig åtgärd, och en liknande åtgärd synes påkallad för Göteborgs vidkommande både till skydd för staden och som stöd för de lokala sjöstridskrafterna. Härtill kommer, att den nuvarande bestyckningen i Älvsborgs fästning på så sätt kan få en påtaglig försvarsuppgift att fylla.

I fästningen nu befintliga svåra och medelsvåra samt vissa lätta pjäser synas därför, utan ändring i nu rådande förhållande med Älvsborgs fästning förlagd i materielreserv, böra utflyttas till havsbandet av Göteborgs skärgård. Inräknat anskaffning av viss luftvärns- och strålkastarmateriel kunna kostnaderna härför beräknas till c:a 1.700.000 kr. Även dessa kostnader synas böra uppdelas på nästkommande tre budgetår.

8. För att vid mobilisering omedelbart kunna bemanna dessa havsbandsbatterier erfordras en ökning av kustartilleriets personal med omkring ett kompani. Då bemanning till batterierna å Västkusten vid mobilisering lämpligen torde böra lämnas från Vaxholms kustartilleriregemente, bör alltså detta senare ökas med 1 kompani, i fredstid normalt förlagt till Vaxholms fästning, men under kortare tid årligen eller så ofta förhållandena påkalla, tillfälligt förlagt till marinens etablissement å Käsö för övning vid havsbandsbatterierna. En årlig merkostnad av c:a 185.000 kr. beräknas erforderlig för ifrågavarande personalökning.

9. Förutom det luftvärn, som erfordras å fartyg och havsbandsbatterier, torde det med hänsyn till betydelsen av att skydda Göteborgs stad och hamn med därvarande fartyg, skeppsvarv, industriella anläggningar m. m. få anses nödvändigt att därstädes anordna ett permanent hemortsluftvärn. För skydd av hamnen och staden mot anfall från luften torde erfordras 4 st. luftvärnsbatterier, innefattande fjärr- och närluftvärn samt strålkastare- och lyssnar-anordningar. Kostnaderna per batteri beräknas till 875.000 kr. Den för 4 batterier erforderliga anskaffningssumman, 3,5 milj. kr., synes lämpligen böra uppdelas på tre nästkommande budgetår.

Bemanningen till här ifrågavarande batterier bör beräknas i krigsorganisationen av vederbörligt arméns luftvärnsförband.

10. Försvarspropositionen har icke räknat med några särskilt för Västkusten avsedda flygstridskrafter. Sådana stridskrafter äro givetvis numera nödvändiga allestädes, där krigiska förvecklingar kunna uppstå. Särskilt gäller detta, då närmast utanför ett viktigt skyddsföremål, i detta fall Göteborg och dess sjöfart, ligger ett vidsträckt vattenområde, där fartygsspaningen, för att kunna

vara effektiv, måste kompletteras med spaning från luften. Denna spaning skulle givetvis komma hela Västkusten till godo. Helst borde därför spaningsflygplan vara ständigt fredsförlagda till Nya Varvet. För den händelse, att utbildnings- och sparsamhetsskäl icke anses möjliggöra detta, synas dock under alla förhållanden redan i fredstid åtgärder böra vidtagas för krigsförläggning av nämnda flygplan. Härför erforderlig mark finnes redan reserverad å Billingen vid Nya Varvet.

Enligt verkställda beräkningar skulle för iordningsställande av hangar, slipar och expeditjonsbyggnad m. m. för minst 6 spaningsplan vid Nya Varvet erfordras 185.000 kr., vilken summa alltså skulle motsvara 92.500 kr. om året under 2 år.

Flygvapnets krigsorganisation bör i överensstämmelse härmed medgiva, att minst 6 marinspaningsflygplan i krigstid förläggas till Göteborg.

I anslutning till det ovan anförda få vi alltså hemställa,

att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 225 till årets riksdag beräknade anslaget av 30.000.000 kr. till ersättningsbyggnad för flottan jämte modernisering av de nyare pansarskeppen måtte utgå fördelat på tre nästkommande budgetår;

att för modernisering av befintlig och anskaffning av ny luftvärnsmateriel för de fartyg, som enligt nyssnämnd proposition avses att förläggas till Göteborgs örlogsdepå, anvisas en summa av 342.000 kr. att utgå med 114.000 kr. om året under nästkommande tre budgetår;

att flottans personalstater utöver i propositionen nr 225 upptagna beställningar fr. o. m. den 1 juli 1938 ökas med 2 kapten, 1 underofficer av 2. graden, 1 flaggkorpral, 10 korpraler och 8 meniga, ävensom att tilldelningen av värnpliktiga i erforderlig grad ökas samt att denna personal avses till tjänstgöring inom Västkustens marindistrikt;

att i samma proposition beräknat anslag av 60.000 kr. för uppbyggning av Nya Varvets hamnbassäng måtte anvisas för budgetåret 1936/37;

att för uppläggande av för Västkusten avsedda minförråd måtte anvisas ett anslag av 900.000 kr. att utgå med 300.000 kr. om året under vardera av tre nästkommande budgetår;

att för inköp av en minsvepare typ Starkodder eller Styrbjörn måtte för budgetåret 1936/37 anvisas en summa av 60.000 kr., ävensom att det sålunda inköpta fartyget måtte avses för minsvepardepån i Göteborg;

att bestyckningen å Älvsborgs fästning utflyttas till havsbandet av Göteborgs skärgård och att för härav föranledda kostnader anvisas ett anslag av 1.700.000 kr. att utgå uppdelat på tre nästkommande budgetår;

att Vaxholms kustartilleriregementes personalstater utöver i propositionen nr 225 upptagna beställningar ökas med den stampersonal, som erfordras för bemanning i krigstid av enligt föregående punkt anordnade batterier, ävensom att tilldelningen av värnpliktiga i härför erforderlig grad ökas;

att för anskaffning av permanenta luftvärnsbatterier för Göteborgs stad och hamn anvisas 3.500.000 kr. att utgå uppdelat på tre nästkommande budgetår;

samt att för anordnandet av erforderlig markorganisation för förläggning i krigstid av minst 6 marinspaningsflygplan till Nya Varvet måtte anvisas 185.000 kr. att utgå med 92.500 kr. under vardera av budgetåren 1937/38 och 1938/39, ävensom att ifrågavarande 6 flygplan inberäknas i flygvapnets krigsorganisation.

Stockholm den 21 april 1936.

O. A. Nordborg.

John Gustavson.

Gösta Rahmn.

K. I. Sköldén.

Carl Bengtsson.

Gunnar Sanne.

Axel Nylander.

I motionens syfte instämmer

Knut Petersson.